

Тема: Образ Енея в поемі Вергілія та його значення

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання сюжету, ключових образів поеми Вергілія «Енеїда»; уміння характеризувати вчинки персонажів, мотиви їхньої поведінки, відповідати на питання до тексту / медіатексту, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях твору; уміння висловлювати судження про значення образу Енея в поемі Вергілія;

ключових: уміння визначати головну і другорядну інформацію в тексті, співвідносити зміст і контекст тексту, записувати висловлювання, використовуючи засоби оптимізації викладу думок; уміння добирати доречні мовні засоби із запропонованих варіантів, створювати власний текст / медіапродукт на основі прочитаного матеріалу.

Обладнання: підручники, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Бесіда – актуалізація знань.

- Ким був Вергілій? Які твори уклали його ім'я?
- Поясніть назву поеми «Енеїда». Чому «Енеїду» вважають героїчним епосом?
- Яким поетичним розміром написана поема? Чому автор використав саме такий розмір?
- Визначте тему героїчного епосу «Енеїда». Які події в ній зображено?
- Визначте ідею поеми «Енеїда».
- Кого вважають головним героєм «Енеїди»?

Хвилинка творчості. Презентації домашніх робіт, виразне читання уривків поеми.

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Вступне слово вчителя. За свідченням історика Тацита, коли присутні почули фрагмент поеми Вергілія, вони всі як один підвелися і віддали її автору таку саму честь, як імператорові Августу. Бо силою пера Вергілій зробив для Риму не менше, чим Август силою зброї і силою дипломатії. По суті, поет сформулював народні сподівання і виразив той ідеал римського громадянина, який наслідували і сучасники, і наступні покоління італійців. Це – образ Енея, який ми і розглянемо.

Проблемне запитання. Чому Вергілій, пообіцявши у вступі оспівати «ратні боріння» героя, уславив не стільки Енея, як його покору богам і засновану ним державу?

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Актуалізація знань. Як побудована поема? Із чим це пов'язано? (Твір складається з 12 книг, які за змістом поділяються на 2 частини: перша частина «Енеїди» наслідує «Одіссею», а друга – «Іліаду» Гомера.)

Розповідь з елементами бесіди. Хоч поема і названа іменем Енея, головним образом твору є не він, а Римська держава, яку прославляє Вергілій. Яке ж тоді місце Енея?

Перші п'ять книг розповідають про мандри Енея: його втечу з Трої, перебування в Карфагені у Дідони та подальші подорожі. Книги з 7 по 12 зображують війни, у яких Еней виборює право на володіння італійськими землями. Шоста книга описує відвідання Енеєм підземного царства, і цим самим пов'язує обидві частини в єдине ціле. Таким чином, образ Енея є ключовим в образній системі, скріплює частини тексту в єдиний твір.

Про себе Еней говорить скромно, що він – лиш той, хто «...пенатів від ворога вирвав». Як про це йдеться в «Заспіві»?

Якщо врятувати від ворога бойовий прапор – дуже почесно, то врятувати пенати (богів – захисників домашнього вогнища, свого роду, племені) – значить врятувати рід та державу, яка зможе відродитися. Так з образом Енея тісно пов'язана тема Риму як благословенної богами античної супердержави, і ця ідея державності не просто існує, вона домінує у творі.

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Евристична бесіда. Створюючи образ Енея, Вергілій виходив з ідеалу римської доблесті, тому його герой уособлює всі позитивні моральні якості. Всі його вчинки зумовлені велінням богів. Як і Ахілл в «Іліаді» Гомера, Еней в «Енеїді» змальований як ідеальний воїн. Йому властиві розсудливість, милосердя, справедливість, відвага. Але, на відміну від Ахілла, Еней завжди відчуває себе людиною обов'язку й історичної місії.

– Чи міг би Еней залишити своїх друзів у бою під дією гніву чи образи, як Ахілл?

– А чим цей образ схожий на образ Ахілла?

Його відвага і мужність не мають меж, без нього не може бути переможною жодна битва. Еней зображений суворим воїном, основна мета якого – побудувати нову, потужну державу.

– Чому Еней має все залишити і добиратися на італійські землі?

Долею Енея керують боги, і сам Еней – син богині Венери, що доводить божественне походження правителів Риму. Заснування Риму Енеєм подається як воля богів. Крім хоробрості й мужності, серед найважливіших рис Енея поет підкреслює його благочестя, всупереч міфології робить його чи не першим із троянських героїв, рівним божественному Гектору чи навіть Гераклу. «Благочестивий», «побожний» – постійні епітети Енея. Еней – щирий шанувальник богів (він завжди прислухається до їхніх порад, ніколи не чинить усупереч їхній волі) і полум'яний патріот (він до останнього б'ється за звільнення рідного міста від завойовників-греків, і тільки прохання Гектора, який являється Енеєві уві сні, примушує його покинути Трою). Еней не просто тікає з Трої, рятуючи своє життя, він – наступник Гектора, продовжувач його справи.

– Які вчинки Енея показують, що він добрий сім'янин, добрий син і батько?

В образі головного героя приваблюють його почуття і вчинки: як добрий син, Еней не залишає немічного батька в Трої, а виносить його з полум'я; потім наполегливо прагне потрапити до царства Аїда, щоб побачитися з батьком. Як відданий і люблячий чоловік, Еней повертається до охопленої пожежею Трої, щоб відшукати свою дружину Креусу. Тільки після її втрати він одружується з Дідоною.

– Чому образ Енея має трагічне наповнення?

Еней несе на собі високу божественну місію – він повинен збудувати Римську державу, відмовившись від особистого щастя. І тому всі прості людські почуття: любов до батька, дружини, потім кохання до карфагенської цариці Дідони відходять на другий план.

Еней – спочатку громадянин, а потім уже все інше. Протягом усієї поеми Вергілій підкреслює, що Еней жертвує особистим щастям заради вищих інтересів.

– Яку роль у поемі відіграє епізод зустрічі Енея з батьком у загробному світі?

Зустріч із батьком у царстві мертвих – ключовий момент, що відділяє Енея минулого від Енея теперішнього. Еней знає тепер, що потрібно робити, у чому полягає його обов’язок та щастя. Тепер в Енеєві зливаються особистісне і державницьке, що перетворює Енея з героя епосу в образ державного мужа. Він мудрий політик, тому зумів створити могутню державу.

У цьому, безумовно, проявилось новаторство Вергілія.

Робота з картою / слайдом презентації. Спостереження за портретом Енея.

Став тут Еней, засіяв серед ясності сонця, на бога

Вродою й постаттю схожий; бо синові мати подбала

Кучері буйні та юності блиск дарувати пурпурний,

Радість в очах і вогонь запалила. Так кості слоновій

Руки митця ще краси додають або золотом жовтим

Срібло чи мармур пароський оздоблюють. Тут до цариці

Раптом звернувся для всіх несподівано він і промовив:

«Ось я, – про мене тут мова, – троянський Еней, я з лівійських

Хвиль врятувавсь...

– Із ким порівнює Енея автор?

– На які риси зовнішності він звертає увагу читача?

– Чи дає цей уривок уяву про внутрішні якості героя?

Допитливим про вплив образу на світову культуру. Образ Енея живив уяву багатьох європейських митців. Це й «парубок моторний» Івана Котляревського, і скульптура Джованні Лоренцо Берніні «Еней рятує батька, тікаючи з Трої» (XVII ст.), й полотно італійського художника Помпео Батоні «Венера, що дарує Енеєві обладунки, виготовлені Вулканом», і полотно Нікола Пуссена «Венера передає Енею зброю», і серія картин італійського художника Тьєполо «Апофеоз Енея», якими розписані стіни Мадридського палацу, та чимало інших.

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Творче завдання. Опрацюйте карту-схему та виконайте завдання (с. 60 підручника).

Робота в групах. Порівняйте образи Ахілла та Енея. Заповніть порівняльну таблицю – характеристику образів (письмово або усні відповіді за планом).

Характерні риси героя	Підтвердження прикладами з тексту	
	Ахілл	Еней
Походження героя		
Надзвичайна сила, відвага, могутність		
Родова честь, патріотизм		
Покірність вищій волі богів		
Доля та роль в історії		

Робота з робочим аркушем. Прокоментуйте дії Енея в кожній із пісень поеми.

VI. Підбиття підсумків

Вільне письмо. Мій висновок про роль образу Енея в поемі Вергілія. Що таке патріотизм? Чи можна Енея назвати патріотом?

Працюємо вдома

1. Дізнайтеся з мережі Інтернет про культурний проєкт «Маршрут Енея». Чому сім його головних об'єктів включені до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО? Як у маршруті поєднані культура і комерція? (завд. 3, с. 60 підручника).
2. Заповніть «Кола Венна», визначивши спільні та відмінні риси Ахілла та Енея (завд. 2, с. 69 підручника).